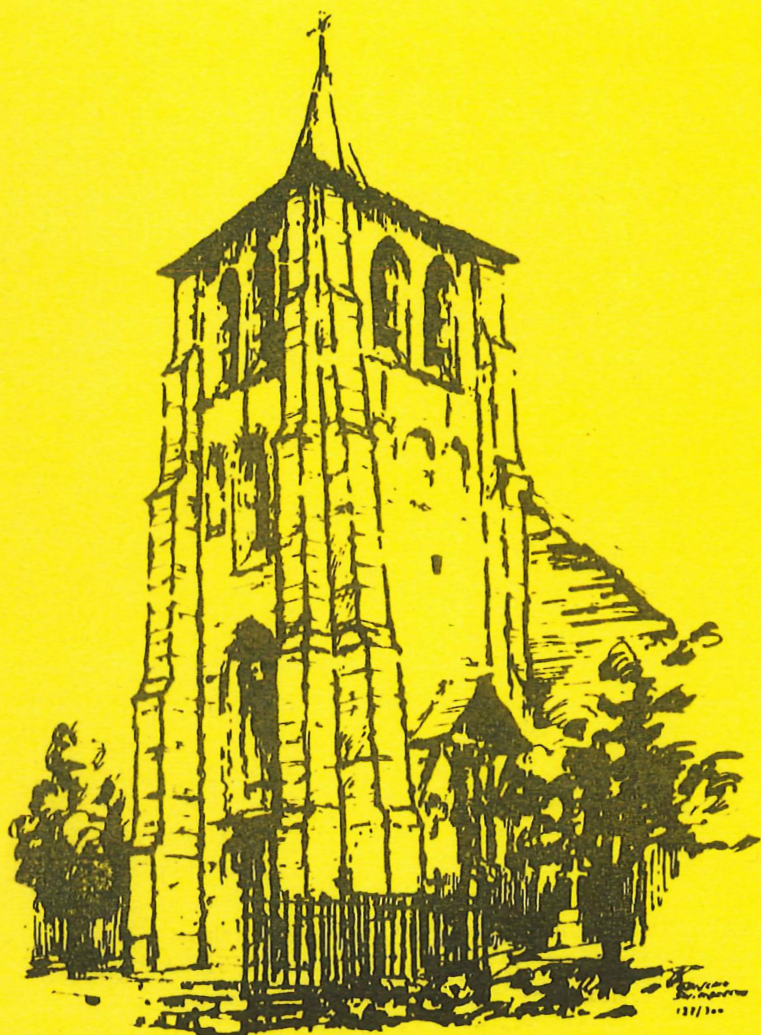

ZILLEGHEM

DECEMBER 1987 - 8STE JAARGANG NR 4

ZILLEGHEM

HANDELINGEN VAN DE KRING VOOR HEEMKUNDE
EN GESCHIEDENIS "PASTOOR RONSE"

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

I N H O U D

Gery Cappon	Staat van goed van Joachim de Keyser	132
Dom J.D. Broekaert O.S.B.	De abdijsbibliotheek van Zeven- kerken en haar boekenbezit	142
Eddy Kyndt	Moord op hoeve "De Arend" - bijvoegsel	153
Eddy Kyndt	Eenighe gewoonelijke en buytengewoonelijke voorvallen te Zedelgem	155

DECEMBER 1987 - 8STE JAARGANG NR 4

REDAKTIE EN BEHEER

Jules Pollet	Sint-Elooistraat 16 Zedelgem
Patrick Arnou	B.J. Lievensstraat 2a Zedelgem
Géry Cappon	Schattingbeekstraat 3 Zedelgem
Victor Deceuninck	Groenestraat 29 Zedelgem
Bertrand Denys	Klaprozenlaan 13 Loppem
Eddy Kyndt	Snellegemsestraat 8 Zedelgem

Erevoorzitter: E. H. Willy Peirsegaele

Lidmaatschap: 250 F

Rek. 001-0771018-41 of 738-1172056-27

Heemkundige Kring "Pastoor Ronse"

Zedelgem

Studies verschenen in "Zilleghem" of uittreksels daarvan, mogen niet gebruikt noch aangehaald worden zonder te verwijzen naar dit tijdschrift en de auteur.

Ieder auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikels.

Verantw. uitgever: Jules Pollet, Sint-Elooistraat 16 Zedelgem

Geachte Lezer(es),

Met deze ligt het laatste nummer van onze 8ste jaargang voor u. Wij hopen dat u in de verscheidenheid van de behandelde onderwerpen van deze jaargang zeker uw gading gevonden hebt.

Voor de komende jaargang staan al enkele stukken op het getouw die zeker uw interesse zullen meedragen:

Al gehoord van een Zedelgemse heks en haar wedervaren ? Of van de oorsprong, het reilen en zeilen van het Zedelgemse domein "Hoogveld" ? En nog verscheidene onderwerpen komen aan de beurt, maar we mogen toch niet alles verklappen! In elk geval: de 9de jaargang van "Zilleghem" wordt een must.

Daarom: maak **dadelijk** gebruik van het bijgevoegde overschrijvingsbulletin. Van uitstel komt immers dikwijls vergetelheid, en dat kan maar ongemak veroorzaken, voor u én voor ons.

En... er ook al eens aan gedacht dat een abonnement op "Zilleghem" een origineel (wellicht laat, maar daarom: verrassend) nieuwjaarsgeschenk kan zijn ?

Dank voor uw trouw lidmaatschap en nog veel leesgenot in 1988 !

De Redactie.

STAAT VAN GOED
van
JOACHIM DE KEYSER

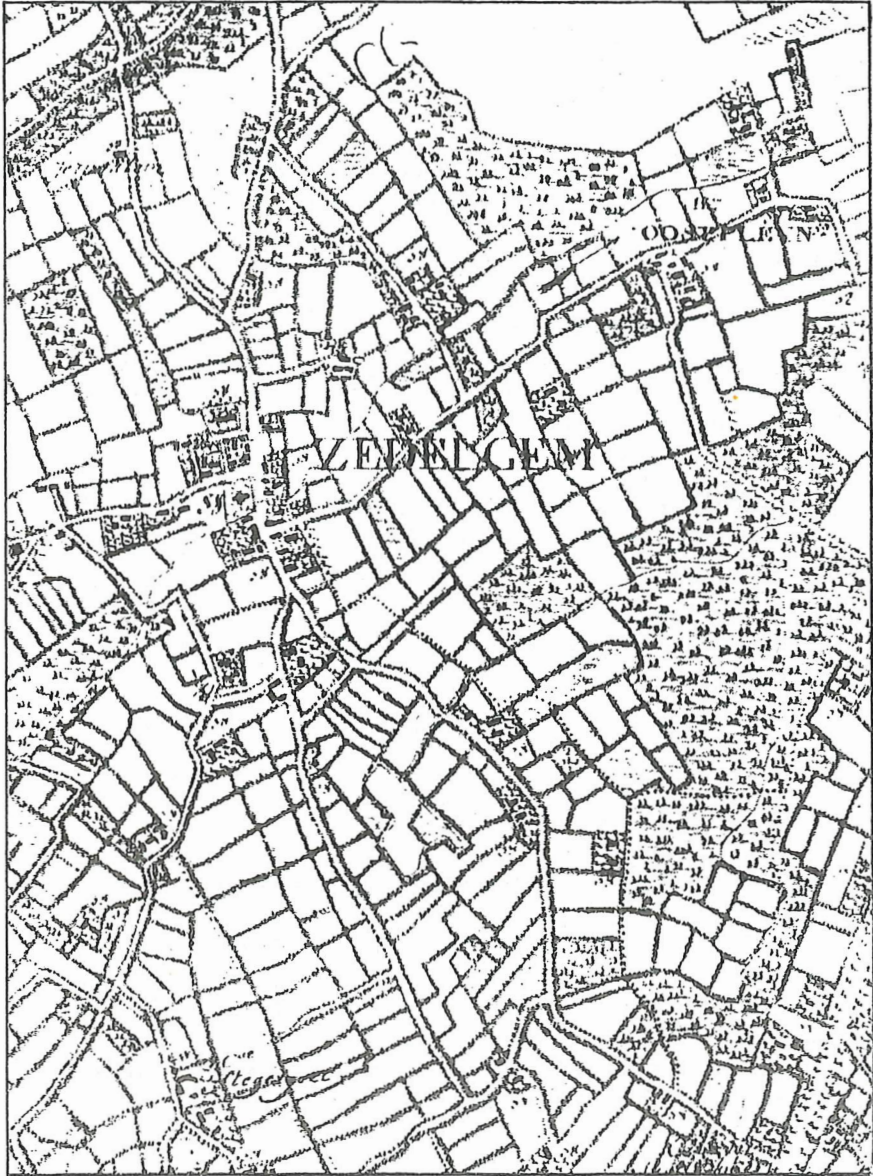
Géry CAPPON

Met een terugblik op het verleden, gaat onze belangstelling veelal uit naar de bezittingen en de huisraad van onze voorouders. Deze keer gaat onze interesse uit naar de hoofdman van de "prochie" van Zedelgem, Joachim DE KEYSER, die in 1780 overleed. Hij was zoon van Karel en Goedelieve Parmentier en gehuwd met Anna Van Slambrouck. Bij zijn overlijden in 1780 liet hij vier kinderen na: Jozef, Karel, Isabelle en Joachim.

Joachim De Keyser bewoonde de hofstede "**Het Stegelgoet**" die langs de Hollevoordestraat gelegen is.

1. Goederen afkomstig van zijn ouders

Samen met zijn zusters Anna en Isabella De Keyser was hij mede-eigenaar in een *"behuysde ende betimmerde hofstede met de nombre van 74 g 1 l 20 r lants, bosch ende meersch ... gestaen ende gheleghen ter prochie Zedelghem, oost vande kercke"*. Dit hof was toen bewoond door zijn zuster Anna, getrouwd met Pieter Vanhollebeke.

Kaart van Ferraris (1771-1778), uit de tijd dus dat Joachim de Keyser het "Stegelgoet" - dat we onderaan dit fragment terugvinden - bewoonde. (Uitgave Gemeentekrediet van België, 1965).

2. Goederen afkomstig van de ouders van zijn echtgenote

Ten gevolge van een verkaveling voor de schepenbank van het Brugse Vrije op 3 juni 1775 werd hun de kavel B toegewezen, die het volgende inhield:

- 16 g 1 l 12 r land en bos met "*platsecamer, hooghcamer ende kelder ter prochie van Aertyrycke oost van de kercke*". Deze eigendom is bewoond door weduwe Frans Delannoye.
- 17 g 2 l 3 r land, bos met een "*camer vanden huys, kelder van noorden daeraen, peirdestal, mitsgaerders de schapstallen ... ghenaeemt het Stegelgoet, daer den overleden gewoont ende gestorven is*".
- 1 g 1 r bos te Zedelgem, genoemd de "Goudebilckbosch"
- 2 l 66 r land, genoemd de "Middelsten Boomgaert"
- 8 g 44 r land en bos te Zedelgem.

3. Goederen gekocht gedurende hun huwelijk

- 1 l 25 r land met een *Woonhuys, camer ende smisse daer op staende ... ter prochie van Zedelghem verre zuyt vande kercke achter ende nevens den steenwegh van Brugghe op Thourout*". Deze smidse wordt gebruikt door weduwe Jan Vandebussche, de vorige eigenaars.
- 2 l 27 r bos te Zedelgem
- 4 l 53 r bos te Aatrijke (land van Wijnendale)
- 1 l 85 r land, waarop een woonhuis staat,

dat gepacht wordt door weduwe Daneel Rosseel te Aartrijke

- 68 g 1 l veld, "alsnu ten meerderen deele tot culture gebroght, met eenen vyver daer inne liggend, genaempt den Caelenberghe, alsnu oock tot culture gebrocht".

4. Huisraad, dieren en vruchten

IN DE KEUCKEN

Hengel, brander, tanghe, vier schipperrooster, staen, iser lampe, iser pot, twee coper pannen, iser panne, een tafel, acht stoelen, lepelbart, wascuype, wat aerdewerck, iser coufoir (1), coper ketel, twee haeckers(2), theemoor, coper pateel, vier spaen, cerfzaeghe (3),

tesamen: 7 lb 11 s 4 gr.

IN DE MIDDELKEUCKEN

twee hangels, brander, rooster, candelaere, iser swee, veerthien pondt tin, twee candelers, derthien tinne lepels, twee thinne cannen, lampe, ses idel bottels (4), coper ketel, al het aerde ende gleyerwerk te boorde, insel, trogh, twee pluymen bedden met behangel en sargien, seven stoelen, mand, een fusycke (5),

tesamen: 11 lb 16 s 2 gr.

IN DE CAMER

twee cleercasten, drye coffers, drye taefels, thien stoelen, een cleen casken met schrifbaene (6), martmande, tachtigh pondt thin,

(1) vuurpot; (2) emmers; (3) kerfzaag; (4) ledige flessen; (5) geweer; (6) schrijfplank.

stryckiser, tweeentwintigh pondt geeckelt vlas
(1), acht pondt vlasse gaeren, hangel ende
brander, drye tanghen, eertiser (2),

tesamen: 16 lb 7 s 4 gr.

CLEEDEREN ENDE LYNEN

vanden overleden bestaende in een capote
laecken casaecke en veste, een ander veste
en bayrock, een brouck, neusdouck, cousen
en schoen, acht hemden, twee peruycken (3),
twee witte waegewitten(4), iser veeten, drye
hammelaeckens,

tesaemen: 7 lb 13 s gr.

IN DE WASKEUCKEN

melckcuype en vleeschcuype, een vatken, terre-
pot en boortbardels,

tesaemen: 16 lb 8 gr.

INDEN KELDER

keiren met syn toegehoorten, roomcuype, coel-
vat, azyrvatken, olievatken, stoop olie, iser
pot ende gantiere(5),

tesaemen: 3 lb 11 s. gr.

OP DEN SOLDER

sesthien hoet haver, twaelf vaeten boucqueet(6)
een maete rugghe, thien vaeten linsaet, een
maete claversaet, een trogh met boonen,

tsamen weerdigh de somme van 16 lb 7 s 6 gr.

Voorts wat rapsaet, twee seefden, twee baen-
sten(7), wat cuyperie, acht idel sacken,

(1) gehekeld vlas; (2) haardijzer; (3) pruiken; (4) wagendek-
zeilen; (5) houten gestoelte voor ton; (6) boekweit; (7) ronde
platte mand.

sleghte keirencuype met vier vaeten erreweeten,
twee beirwitten(1), een deel oudt iser, vijf
vorcken, twee hafsche witten, een haex snie-
mes(2), hemtsaeghe(3), setelstoel, wat boonen,
meuleninsel(4), twee spinnewielen en haspe-
cuype(5), een taefel, tuynschaere, een saele
en toom(6),

tsamen weerdigh de somme van 7 lb 2 s 8 gr.

INT PEIRDESTAL

een swart merriepeirdt oudt ses jaeren, weer-
digh met syn arnasseure(7) de somme van
20 lb gr.

Voorts een idem swart merriepeirdt oudt 3
jaeren, weerdigh met syn arnasseure 22 lb gr.

Voorts een jaerelinck vuelen met een crupel
peirdt met de slapinghe vanden kneght, graen-
der(8) ende spoelcuype,

tsamen weirdigh de somme van 9 lb. gr.

INT COYSTAL

een roo ende swarte melckcoe in een sliet,
weerdigh bevonden de somme van 13 lb.gr.

Voorts twee roo, idem melckcoyen,
weerdigh de somme van 17 lb. gr.

Voorts een swarte melckcoe met een jaerelinck
veirse,

tsamen weerdigh de somme van 10 lb. gr.

Voorts een swarte stier,
weerdigh de somme van 5 lb. gr.

---

(1) kruiwagens; (2) grote bijl; (3) handzaag; (4) waag, toestel
om te wegen; (5) verfkuij waar het goed met een haspel door
wordt gehaald; (6) teugel, gebit en leireep van een paard;
(7) paardetuig; (8) graanbak.

Voorts vijf twee jaersche veulen, ende een
jaerelinc veirse met twee quieckcalvers(1),
tsamen weerdigh de somme van 17 lb 10 s.gr.

INT SWYNSCOT

twee seugeswyns, drije jonghe swyns, een
beerswyn en vier jonghe vickens(2),
tsamen weerdigh de somme van 7 lb. 15 s.gr.

IN DE SCHEURE

een duyst rugghe schooven ghepresen tot vijf
guldens ider hondert,
comt de somme van 8 lb. 6 s. 8 gr.

Voorts twee hondert terwe boutten(3), wintmolen
graen van(4) ende wat diltpersen,
tsamen weerdigh de somme van 3 lb. 18 s.gr.

INDE HAVERSCHEURE

drye duysent haverschooven ghepresen tot
achtthien schellingen gr. ider hondert;
comt de somme van 27 lb. gr.

OP DE DILTEN (5)

twee voeren claverhoy, twee hondert bouten,
al de diltpersen boven coystal en schapstallen,
tsamen weerdigh de somme van 7 lb. 10 s. gr.

INT WAEGECOT

twee waegens en een carre, bruwette(6), een
deel turf, diltpersen, een oudt wiel, vijf

---

(1) kweekkalveren; (2) biggen; (3) bundels; (4) graanwan;
(5) deel, verhoog boven stallingen; (6) kruiwagen.

ploughs, twee eeghden, lantslepe(1), sl....de
iser eeghde,

tsamen weerdigh de somme van 32 lb. 5 s. gr.

ACHTERHOVE

achthondert bremschooven ende vulle busschen
(2), slypsteen, drije mesplanken, veertigh
vaet(3) eecken plancken, een deel deilen
schaelen(4), drije hondert vijf en veertigh
voeten plaeten, twee boomkens, wat ander
branthout en vier hondert busschen onder
soghte(5) en eeckenen,

tsamen weerdigh de somme van 14 lb. 13 s. gr.

Voorts alle de langhe coyvette ende peirde-
vette ten hove met al de schapvette inde stal-
len, drye greepen, twee meshaecken, een iser
keten, al de hinnen ende haene, slapinghe
vanden schaper, vijftewijntigh vaeten hasschen
(6) met al de hovenieringhe ende quekerie(7)
in het selve hovernierhof, tsamen weerdigh
bevonden de somme van 29 lb. 12 s. gr.

Voorts ses voeren caroten ende vijftewijntigh
sacken aerdappels met ontrent een hondert
bro...schooven,

tsamen weerdigh de somme van 11 lb. 8 s. gr.

Voorts ghepresen door Jan Lekiere ende Fran-
cois Colpaert, beede schaepers van hunnen
style, al de schaepen ende lammers competee-
rende ende ter daete vanden 10de april 1780
ten desen sterfhuyse bevonden, bestaende int
geheele in een hondert vierentachtigh schaepen

---

(1) sleepegge of sleephout; (2) volle houtbundels; (3) voet;

(4) schaliën; (5) waaronder van zacht hout... (6) as;

(7) kwekerij, wät geteeld wordt;

ende lammers, tsamen weerdig bevonden volghens hunne declaratie gedaen aenden gesworen prijsjer Jacques Verplancke,
de somme van 107 lb. 6 s. 8 gr.

TE LANDE

Eerst over de besaythede bestaende in eenen-twijntigh gemeten negen roeden rugghe ende terwe, ghepresen in soute ende saet, elck soorte van vette ende labeur apart ende al tsamen weerdigh bevonden
de somme van 86 lb. 2 s. 6 gr.

Voorts ghepresen alle de naervette inde on-besaeyde landen van dhofstede ende velderie(1) ten gebruycke van desen sterfhuyse met al het ontgonne labeur, schietloof ende versayt claeversaet, mitsgaders over de weirde van de langhe ende cortte vette liggende op de landen om rugghe te sayen, ende is al tsamen weerdigh bevonden naer estimatie van elck apart,
de somme van 44 lb. 5 gr.

Voorts ghepresen alle de tallie van houtte (2) staende inde canthaeghen(3), bosschen ende meerschen van een hofstede competerende aen de bezittighe(4), mitsgaders op de landen ende busschen competeerende Philips Colpaert, Pieter Van Slembrouck ende kijnderen Francois De Lanoye, alsmede opde conquesten(5) van desen huywelicke, ende is aldaer bevonden al ten gebruycke van desen sterfhuyse in diversche oude van jaeren ter nombre van negentienduysent en vier en vijftigh houtten

---

(1) heide; (2) taliehout; (3) de velden werden afgebakend met hagen; (4) bezitster; (5) aanwinsten.

(1) rys ende fasseel maete(2) vanden lande vanden Vrijen, te gelde geslegen volghens den taux(3) ten aencommen tot acht schellingen grooten ider hondert

compt in gelde de somme van 76 lb. 14 s. 4 gr

Voorts ghepresen alle de boomen ende plantsoenen staende opde zijdhoudende gronden vande bezittighe ghelegen inde prochien van Zedelghem, Aertrijcke ende Thourout, ende syn tsamen weerdigh bevonden soo verre die buyten d'aerde zienelick syn geweest

ter somme van 58 lb. 9 s. 4 gr.

Eyndelinghe gepresen alle de boomen ende plantsoenen staende opde zijdhoudende gronden vanden overleden gelegen inde prochie van Zedelghem ten ghebruycke van Pieter Vanhollebeke ende syn weerdigh bevonden, soo verre die buyten d'aerde zienelick syn geweest alsovooren ter somme van eenentsestig ponden veerthien schellinghen neghen grooten, de gone de bezittighe alhier ten laste vande vierkinderen van desen overleden op hun af te corten van hun aendeel uyt het baetelick slot deser staet is goedt doende.

(61 lb. 14 s. 9 gr.)

BRON: Stadsarchief Torhout, Oud archief nr. 1491.

---

(1) bundels hout; (2) fasceel (houtmaat); (3) tarief.

DE ABDIJBIBLIOTHEEK VAN ZEVENKERKEN EN HAAR BOEKENBEZIT

Dom J.D. Broekaert O.S.B.

Inleiding - Sinds het interview dat abdijsbibliothecaris Jean Damascène Broekaert(1) aan het Nieuwsblad (2) toestond, is het wat minder rustig geworden in de bibliotheek van de abdij van Zevenkerken. Heel wat boekenliefhebbers, kringen en groepen hebben de weg naar deze boekentempel ontdekt.

Dom J.D. Broekaert staat aan het hoofd van deze instelling, die vandaag 140.000 banden en tijdschriften bezit. Sinds 1939 heeft hij ononderbroken het boekenbezit helpen opbouwen. Nagenoeg alle boeken kwamen in zijn handen terecht. Het spreekt vanzelf dat deze tweeënzeventigjarige benedictijn dan ook alle details van de geschiedenis van deze bibliotheek kent.

Voor ons tijdschrift was hij bereid een overzicht te geven van de verwerving van enkele merkwaardige en kostbare fondsen en boeken.

Bertrand Denys

- (1) Dom J.D. Broekaert werd geboren in Puurs op 15 oktober 1915. Van 1942 tot 1959 gaf hij als classicus les aan de abdijschool van Zevenkerken. Publiceerde in 1980 het tweedelige werk: "Bibliographie de la règle de Saint Benoît", Editrice Anselmiana, Roma.
- (2) "Een bibliotheek voor de eeuwigheid" in Het Nieuwsblad van 12 september 1986 p. 13. Het interview werd afgenomen door Etienne Van Tricht. De begeleidende foto's werden genomen door Jan Vernieuwe.

HET OUDE BOEKENBEZIT VAN DE SINT-ANDRIESABDIJ ZEVENKERKEN

Graag ga ik in op het verzoek van de Heemkundige Kring "Pastoor Ronse" een overzicht te geven van het oude boekenbezit in de bibliotheek van de Sint-Andriesabdij, Zevenkerken. Maar allereerst enkele verduidelijkingen van historische en geografische aard.

Tot aan de opheffing tijdens de Franse Revolutie was er een benedictijnerabdij gevestigd in het centrum van de gemeente Sint-Andries, waar ze in 1100 gesticht werd. Deze abdij bezat een vrij omvangrijke bibliotheek. De handschriftelijke catalogoog, bijgehouden tot 1720, berust in het stadsarchief te Brugge, namelijk: "Catalogus librorum Abbatiae Sancti Adreae Apostoli iuxta Brugae Ordinis Sancti Patris Nostri Benedicti". Spijtig genoeg werd die bibliotheek tijdens de beroeringen van de Revolutie dermate verspreid of vernield dat er nauwelijks enkele exemplaren met ex-libris nog bekend zijn. Wijzelf bezitten er slechts één.

De huidige Sint-Andriesabdij werd opgericht rond 1900, een vijftal kilometer ten zuiden van de vorige, eveneens op het grondgebied van Sint-Andries, maar gedeeltelijk toch ook op Loppem, slechts twee kilometer van het centrum. Vandaar dat men nogal verkeerdelijk spreekt over de Abdij van Loppem, zoals Verschueren in zijn woordenboek. Later werden abdij en omgeving Zevenkerken genoemd. Door de fusie van de gemeente Sint-Andries met Brugge vormt de abdij de zuidspits van Brugge. Bijgevolg bestaan er op het grondgebied van de stad Brugge vier

bibliotheken met een oud boekenbezit: de Stadsbibliotheek, de Bibliotheek van het Groot-Seminarie, de Bibliotheek van de Sint-Pietersabdij Steenbrugge en de Bibliotheek van de Sint-Andriesabdij.

Onze bibliotheek bezit thans op een totaal van 140.000 banden, tijdschriften meegerekend: 3 incunabels, 137 drukken uit de 16de eeuw en 4700 uit de 17de en 18de eeuw (waaronder 763 in-folio's). Hoe is dat oude boekenbezit tot stand gekomen, in een toch relatief jonge abdij?

Onze abdij werd dus gesticht rond 1900, en wel door Gerard van Caloen (1853-1932), benedictijnermonnik van Maredsous. In den beginne bedoeld als prokuur of recruteringshuis voor de vervallen abdijen in Brazilië, werd niet veel aan boekenwerving gedaan. Maar de prokuur breidde zich snel uit en schoot wortel in eigen bodem, met vooruitzicht op een duurzaam bestaan ter plaatse. Dom Gerard van Caloen, afkomstig van Loppem (oudste zoon van Charles van Caloen en Xavina de Gourcy Sérainchamps) waar hij op het kasteel woonde, was een bibliofiel in hart en nieren. Hij droomde ook van de vroegere abdijen met hun statige bibliotheken. Pater Misonne, huidige bibliothecaris van Maredsous, getuigt zo vaak over de uitzonderlijke verzameling oude boeken die Gérard van Caloen achterliet. Het wordt daar nu het "Fonds van Caloen" genoemd. Die collecties bracht hij mee uit Loppem. Hij zou zich nu inspannen voor Sint-Andries en het voorzien van oude, godsdienstige werken. Hij kon die verwerven in Brazilië, waar hij trouwens bisschop werd, maar ook in Italië en Duitsland. Tussen 1894 en 1919 stak hij immers 26 maal de oceaan over (13 maal in beide rich-

tingen). Hij verwierf vrij veel oude boeken die thans nog meer dan 6 rekken vullen. Tijdens de oorlog '14-'18 ging een aantal verloren, tengevolge van de bezetting van de abdij, en ook moesten er een aantal vernietigd worden wegens aantasting door wormen.

Ziehier enkele titels uit dit 2de fonds van Caloen:

- JEAN MABILLON, Annalis ordinis S. Benedicti, Parijs, 5 in-folio's.
- BERNARD DE MONTFAUCON, L'antiquité expliquée et représentée en figures, Parijs, 10 in-folio's.
- JOANNES MITTARELLI, Annales Camaldulenses, Venetië, 8 in-folio's.
- HONORIUS PHILIPONUS, Nova typis transacta navigatio, s.l., 1621, in 4°, met 18 kopergravures. - Uiterst zeldzaam boek over de benedictijnse missionering in Zuid-Amerika. Een studie over ons exemplaar is in voorbereiding.

Dit primitief bestand aan oude drukken werd slechts na de tweede wereldoorlog uitgebreid, maa dan door drie aanzienlijke verwervingen, de eerste in 1946, de tweede en de derde in 1958.

Wat de eerste betreft. Onze betreurde historicus en archivaris, dom Nicolas Huyghebaert, was tijdens opsporingen in Noord-Frankrijk en meer bepaald in Lotharingen, te weten gekomen dat de kelders van een seminarie vol lagen met oude boeken, totaal verwaarloosd en zelfs gebruikt als brandstof. Hij bracht hiervan de bibliothecaris van de Universiteitsbibliotheek te Leuven

op de hoogte. Die bibliotheek was aan een herinrichting ote. Na onderhandelingen met de bisschop van die stad, na regelingen met de ambassades, kreeg de Universiteit de resterende boeken uit de kelders. Met de grootste beschikbare vrachtwagen werden ze naar Leuven gebracht. Men was overeengekomen dat de monastieke werken, de kerkvaders en de geestelijke literatuur voor Sint-Andries bestemd waren. Ongeveer 450 banden van vòòr 1800 werden naar Sint-Andries doorgestuurd, waaronder enkele delen van de Acta Sanctorum Ordinis Sancti Benedicti van Jean Mabillon. Te Leuven bleef de Polyglotta van Plantijn, nu in Louvain-la-Neuve.

In 1958 kwamen de twee andere aanvullingen, ook tamelijk toevallig.

Bij het verlaten van het Franse pensionaat Haverloo in Assebroek-Brugge, lieten de zusters Ursulinen ons hun oude bibliotheek over, voor een symbolische prijs. Ze bevatte 2000 volumes waaronder 470 van vòòr 1800, nagenoeg alle behorend tot de Franse spiritualiteit. Die bibliotheek kwam voort van het bekende Ursulinenklooster van Tours in Frankrijk, waar de fameuze mystieke Marie de l' Incarnation verbleef in de 17de eeuw. De zusters waren in 1903 uit Frankrijk verjaagd geweest, ten gevolge van de wet Combes en naar Brugge overgekomen met geheel hun have. Al hun boeken dragen een met de hand geschreven ex-libris: "Aux Ursulines de Tours, du Couvent de Sainte Ursule" en dergelijke.

De derde aanvulling.

In de herfst van 1958 kregen we een aanbod uit Normandië van Mevrouw de Bonfils-de Cous-

Titel pagina van de eerste Nederlandse vertaling van de "Regel van Sint-Benedictus" (1625), uitgegeven door Hendrick vanden Zype, abt van de Sint-Andriesabdij.

semaker, die verwanten had in onze abdij. Het betrof de resterende boeken uit de bibliotheek van Ignace de Coussemaker (1842-1890). Hij werd geboren en stierf in Bailleul (Belle in het Vlaams), was historicus en taalkundige. Hij was vice-voorzitter van het Comité Flamand de France en lid van de Koninklijke Vlaamse Academie te Gent, hiertoe voorgedragen door Guido Gezelle. Zo kon de abdij 856 waardevolle boeken opkopen waarvan 250 van vòòr 1800. Ik citeer slechts: "Imago primi saeculi Societatis Jesu", een fraaie Plantijn-druk uit 1640, en ook het uiterst zeldzame tijdschrift: "Souvenirs de la Flandre Wallonne", Douai, 25 delen (1861-1886). Over dit merkwaardig fonds verscheen een studie in Biekorf 1986, door Mevrouw Lori Van Biervliet: "De bibliotheek van Ignace de Coussemaker".

Uiteraard werd ons oude fonds ook uitgebreid door kleinere schenkingen, erfenissen en aankopen.

Wat de speciale verzamelingen betreft is die der uitgaven van de REgel van de Heilige Benedictus de voornaamste. Ze telt thans 840 nummers, vanaf 1505 tot 1986. 150 dateren van vòòr 1800, waaronder twee unieke. Qua omvang is ze de grootste in de wereld.

Nu zou ik nog enkele zeldzame en kostbare uitgaven afzonderlijk willen vernoemen:

1. PLUTARCHUS, Opusculo moralia, ca. 1525, klein in-folio, met onder andere vertalingen van Erasmus. Het exemplaar is gecensureerd geweest en het titelblad eveneens door de censuur verwijderd. Welnu, men heeft die

druk nog niet kunnen identificeren, noch hier te Brussel, noch in de Réserve Précieuse van Parijs. Het blijft dus een uniek exemplaar, voor een Plutarchus en een Erasmus.

2. PAUL DU MONT, Prières catholiques, Douay, Louis de Winde, 1568, en PAUL DU MONT, Prières et consyderations pour assister, & entendre au service divin... fort necessaires pour ceulx qui n'entendent Latin, Douay, De Winde, eveneens 1568. Twee boeken samen ingebonden, beide unieke exemplaren. Terwijl de gereformeerden naar vertalingen streefden voor de eredienst, behielden de katholieken het Latijn. Hier een eerste poging om toch het Frans te gebruiken. De band draagt een oud ex-libris: "Jonckvrouwe Franchoise vander Catulle". Die was wellicht een dochter van de Gentse Calvinistische voorman, François de la Kethulle de Ryhove (1531-1585).
3. Een verzamelband van 459 "Quaestiones Theologicae" te verdedigen voor de Universiteit van Douai, van 1615 tot 1625, bijeengebracht en gerangschikt door Pierre de la Rue, monnik van de Abdij Ter Duinen, in 1629. Die 459 Quaestiones of Theses zijn zoveel unieke stukken. Albert Labarre beschrijft ze alle in *Répertoire bibliographique des livres imprimés en France au XVIIe siècle*, 1982. Op een totaal van 2706 nummers voor de 17de eeuw neemt onze verzamelband er 459 in, met telkens de unieke localisatie van: "Bruges, abbaye S. André". Over die verzameling van "Placards of Plakkaten" verscheen een studie in *Archives et Bibliothèques de Belgique* in 1978, getiteld: "Une nomenclature d'étudiants en théologie à l'Université de Douai, de 1615

à 1625, d'après un recueil de Quaestions Theologicae", door pater Henri Van Doorslaer, geholpen door Pater Van de Vijver van Den-dermonde.

4. CORNELIUS KILIANUS, Étymologicum teutonicae linguae, Alkmaar, 1613. Vierde druk van Kiliaans woordenboek, met overvloedige handschriftelijke aantekeningen en aanvullingen, geschreven op foliobladen, waartussen de losse oktavobladen der gedrukte uitgave zijn gevoegd. Het geheel vult twee lijvige foliobanden, die persklaar liggen voor een vermeerderde uitgave. Einde 18de eeuw. Een gedrukt Bewerp of prospectus ligt erbij. Een studie werd aan ons exemplaar gewijd door Walter Couvreur: "C.A. Van Wachendorffs vermeerderde Kiliaanuitgave; een bijdrage tot de studie der XVIIIde-eeuwse leksikografie". Verschenen in Studia Germanica Gandensia, 1965.
5. Om bij het oude te blijven. We bezitten een handschrift dat een pronkstuk is. Wijlen de stadsarchivaris van Brugge, R.A. Parmentier, wijdde er een studie aan: "Een verlucht devotieboek van Gentsche herkomst", Brussel, 1946. Het dateert van ca 1500 en bevat 14 miniaturen. Het werd reeds gevraagd voor twee tentoonstellingen een een afbeelding in kleuren van een van de miniaturen, nl. "De Aankondiging", prijkt op een volle bladzijde tussen de meesterwerken van de Vlaamse primitieven in het Engels werk: WILLIAM GAUNT, Flemish cities; their history and art, London, Elek, 1969. Dit boek bestaat ook in het Frans: Cités flamandes: Bruges, Gand, Bruxelles, Anvers. Paris, Albin Michel, 1970.

Tenslotte nog enkele moderne zeldzame en kostbare documenten:

6. We bezitten exemplaar nr 1 (van 25 op Pannekoek) van ieder van de drie delen van Charles Woestes Mémoires, 1927, 1933 en 1937. Van deel 1 bezitten we ook nog exemplaar nr 7 in een prachtband van de Samblanx. Die vier volumes kregen we van de oudste dochter van Minister Woeste, Mevrouw Belpaire-Woeste, die haar zoon was komen verzorgen in de abdij in mei-juni 1940: Commandant Belpaire-Woeste. Dodelijk gewond stierf hij bij ons en werd bij ons begraven.
7. Van het album "Exposition Congolaise", Tervuren, 1897, bezitten we eveneens exemplaar nr. 1, met opdracht van Baron Van Eetvelde, staatssecretaris van Leopold II voor de Onafhankelijke Congo-Staat, aan zijn kabinetschef Arthur Baerts (1859-1940). De erfgenamen van Arthur Baerts lieten het exemplaar aan de abdij over, alsook een foto-album van Baerts, met 54 zichten van Beneden-Congo, honderd jaar oud.
8. "Recuerdo del Centenario, 1810-1910". Verzamelband van 27 partituren van Mexicaanse patriottische liederen, gedrukt voor en opgedragen aan de President van Mexico, Porfirio Díaz, ter gelegenheid van honderd jaar onafhankelijkheid van Mexico. Uniek exemplaar. Prachtband in velours, met twee fijnbewerkte belegsels in zilver en opdracht, geborgen in een etui.
9. Uit onze Chinese verzameling vernoem ik een Boeddha-boek, met als Chinese titel: "Oude

borduursels Bouddha 20 panelen". Einde 19de eeuw. Het bevat 20 panelen in zijde geborduurd op zijde, 20 boeddhistische taferelen voorstellend. Deze voorstellingen werden geïdentificeerd en beschreven door Professor Robert Ruhlmann, van de Sorbonne te Parijs. Hij was dit werk bij ons komen doen in april 1984, maar verongelukte op de terugreis naar Parijs met de auto.

Dom J.D. Broekaert O.S.B.
St.-Andriesabdij, Zevenkerken.

MOORD OP HOEVE "DE AREND"

Bijvoegsel

cfr. Zilleghem, 5de jaargang nr. 3 blz. 106-120.

Deze moordzaak, waarbij Leon Verplancke van de hoeve "De Arend" lafhartig werd vermoord op 23 november 1943, werd anno 1984 in "Zilleghem" uit de doeken gedaan.

Waar het destijds niet mogelijk bleek om een exemplaar van het betreffende moordlied op de kop te tikken, vlogt thans de volledige tekst onder de titel "Laffe moord te Zedelgem of Vader van drie kinderen vermoord."

Auteur van het lied was Martha Coppenolle en niet Achiel Coppenolle, zoals toen verkeerdelijk werd vermeld.

Eddy Kyndt

L A F F E M O O R D T E Z E D E L G E M

Vader van drie kinderen vermoord

Zangw. Het gaat alles voorbij.

1e COMPLET.

Er is gebeurd een wreede moord
Te Zedelgem, 't is ongehoord
op eenen braven man
Hij had niemand misdaan
Vijf schelmen gingen met geweld

En vroegen daar naar zijn geld
De man die ging hen dan voor
Maar zij hebben hem laf vermoord

REFREIN

O! gij wreede schelmen
Wat hebt gij nu gedaan?
Van die man te vermoorden
Die U niets heeft misdaan
Drie kleine meisjes
Die zijn nu gansch alleen
Zij hebben geen moeder
Ook geen vader niet meer.

II COMPLET

Moordenaar voelt gij geen berouw
Drie kinderen zijn in druk en rouw
Jan hun lieve vader teer
Die is er nu niet meer
Waarom moest gij die moord begaan
Wat had die man U nu misdaan?
Gij zult voeten voor uw daad
O, gij wreede moordenaar.

2e REFREIN

Denkt gij niet aan die kleinen
Die zijn nu gansch alleen
Wie zal hen nu verblijden
In hun smart en geweent
Ach, vadertje zoete
Wij minden U zoo teer
Keert toch bij ons weder
Bij uw kindertjes teer.

Einde.

Gedicht en gezongen door
Coppennolle Martha.

EENIGHE GEWOONELIJKE EN BUYTENGEWOONELIJKE
VOORVALLEN TE ZEDELGEM

Eddy KYNDT

Aangehouden.- Den 21sten januari wordt den genaemden Declercq in den namiddag door den veldwagter te dezer gemeente aangehouden. Hij bekend zich pligtig te hebben gemaakt aan de diefte van het wit linwaat die gepleegd is ten huize van Pieter Sabbe.

delen ten merendeel voor haar zoude geweest hebben en dat haren schoonzoon daar weynig of niet van zoude verkrijgen. In het toekomende zal Demeulemeester zich in persoon moeten aanbieden en de nodige hulpmiddelen zullen aan hem eigenhandig worden gegeven.

Misbruik van vertrouwen. 31.01.1826 - De redenen waarom de moeder van de vrouw van Bernard Demeulemeester (cfr. 24.10.1824) van het Armbestuur is weggezonden zonder bijstand voor haren schoonzoon te hebben bekomen, zijn omdat deze vrouw, gehuisvest te Aertrijcke, met geweld en dreigement hulpe voor haren schoonzoon wilde verkrijgen en dat het Armbestuur overtuigd was dat de gevraagde hulpmid-

Steun voor rekening van Beernem.- Den genaemden Livinus Van Eeghem, geboren te Beernem en alhier sedert een tweetal jaren gehuisvest, is wegens eene diefte van vlas in staat van beschuldiging gesteld en door het hof van assises tot vijf jaren opsluiting veroordeeld. Zijne huisvrouw Isabella Calleeuw, die zich thans in het kinderbedde bevind en door de afwezendheid van haren man in eenen

staat van behoefte; heeft aan het Armbestuur hulp en bijstand gevraagd en aangezien haren pramende noodwendigheden worden haar de nodige hulpmiddelen verleend. Daar de echtgenoot van Isabella Calleew ingevolge zijne geboorteplaats Beernem te huis behoort, voor zoo veel hij door een verblijf van vier onafgebroken jaren in geen andere gemeente recht van onderstand heeft verkregen, wordt het Armbestuur van Beernem verzocht den noodigen onderstand voor haar rekening te willen nemen.

Watervrees.- Op den 6den juni 1826 zijn alhier twee honden van Joachim Vanhollebeke, een van Carel Vanhoutte en een van pieter Bolle, allen ingezetenen dezer gemeente, op hunne hofplaatsen gebeten van eenen onbekenden loslopenden hond, verdagt van aangedaan te zijn van watervrees (=hondsdolheid) en dat de voormelde vier honden door

den veldwagter dadelijk gedood zijn geweest.

Diefstal.- Op den 29sten juni 1826 is den genaemden Servaes Vandergucht, kleermaker te Zedelghem uit zijne woning ontnomen zonder brake, zestien fransche kroonen en eenen ducaten. Vandergucht heeft vaste vermoeden dat deze diefte begaan is door zijnen zwager Ignatius Monbersy, kleermaker te Zarren, die 't zijnen huize gewrogt heeft.

Aanhouding.- De veldwagter ter dezer gemeente Benedictus Benoot heeft op den 19den augustus 's avonds aangehouden den genaemden Franciscus Herremans, geboortig van Pithem en woonende te Aertrijcke het beroep van koopman in hoornvee uitoefende, gesignaleerd aan de politie als verdagt van eene os binnen de gemeente van Ghistelles gestolen te hebben.

Kinderhemden.- Op den 11den november 1826 heeft bij den landbouwer Phi-

lippus Coudeville dezer gemeente een diefte van drij hemden plaats gevonden. Coudeville is deze drij kinderhemden ontnomen van zijn hoverniershof, alwaar zij lagen te bleken. Gezegden Coudeville is onderrigt geworden dat de gezegde hemden ten huize van zekeren Bernardus Verstraete, werkman binnen deze gemeente, te vinden zijn.

Op deze verklaring heeft de veldwagter zich ten huize begeven van Verstraete en aldaar de drij hemden gevonden. Op welke ontdekking de huisvrouw van gemelden Verstraete, Joanna Symoens, verklaard heeft dat zij de hemden gekogt heeft aan eenen leurenden voddeman.

Brandstichting?- Op den 16den november 1826 ontstaat eenen brand in eenen koorstapel toebehoorende aan Philippus Coudeville dezer gemeente Kortelings daarop wordt eene klagt neergelegd door Bernardus Verstraete

tegen zijne huisvrouw Joanna Symoens wegens brandstichting. Zijne huisvrouw insgelijks aanhoord, ontkend de waarheid deszelve.

Inzameling.- November 1826 worden er binnen deze gemeente penningen ingezameld voor de noodlijdende personen door het springen van een kruydmagasijn in de stad Oostende. De opbrengst bedraagt ter somme van f 31,70 (gulden).

Diefstal met inbraak.-

Den 13den december 1826 wordt er een gelddiefte gepleegd ten huize van Pieter Savery, werkman dezer gemeente. Savery is ontnomen door middel van braak uit zijne woning, een fransche kroon, drij stuks van een franc ieder en twee plaketten, en dat hij vermoeden heeft dat deze gelddiefte begaan is door zekeren Carolus Rommelaere, zoon van Marianne Rommelaere, jongman oud 25 jaren, wonende te Eerneghem.

Vereremerkt.- Den 22sten januarij 1827 wordt eene goude medaille uitgereikt aan den heer Neirinck, heelmeester binnen deze gemeente, bij zijne majesteits besluit van 30 dec. 1826 ter belooning van zijnen ijver ter bevordering van de koopkinenting gedurende 1824.

Aanvraag dispensatie.- Op 14 februari 1827 verzoekt Pieter Sabbe van zijn Majesteit dispensatie om het huwelijk aan te gaan met Victoria Keisebilck, zuster zijner overledene echtgenote. Sabbe verklaard dat hij begeerd dit tweede huwelijk aan te gaan, om redenen dat gezegde Victoria Keisebilck van hem zwanger is van 6 à 7 maanden. Pieter Sabbe en Victoria Keisebilck, beiden inwoners dezer gemeente zijn van goed en eerlijk gedrag en tot heden zijn er geene klagten hunnen laste ingekomen.

Vermist.- Den 16den maer-

te wordt gemeld dat zekeren Johannes Maertens, zoon van Johannes en Isabella Vandenberghe, oud 73 jaren, ingezetene dezer gemeente, zijne woonst sedert den 27sten februari verlaten heeft, zonder voorkennis van zijne familie en tot heden nog niet teruggekeerd is. Vermelden Maertens was niet voorzien van behoorlijke reispassen. Mogelijks heeft den vermisten Maertens eenig ramp voorgevallen. Ten einde dezen ouden man aan de dag worde gebragt wordt zijn afwezigheid ingevoegd in de verzameling der Prov. akten.

Het signalement en de kleeding van den vermisten Maertens:

Lang ongeveer 1 el 7 palmen (1 el = 69 cm; 1 palm = 1 decimeter) (1) aanzigt ovaal, voorhoofd rond, oogen blauw, neus groot en mond groot, kin lang, haar, wenkbrauwen en baard gris.

Kleeding bestond uit eene bruin wolle stoffe veste, een gestreept

ondervest, een groen laken broek, aschgrauwe kousen, hooge schoenen en een rost haar muts, hij was drager van eenen grouwen linwaat zak.

Slechte afloop.- Op den drijentwintigsten maerte is ten drij ure naarmiddag te Lophem op den publijken weg, dood gevonden geweest Joannes Maertens, werkman oud 73 jaren.

Brand.- Op den 27sten maerte 1827 in den voormiddag heeft er brand ontstaan in een leem huysken staande binnen deze gemeente toebehorende aan Amandus Willems en bewoond door Karel Neels, welke woning met het huiscieraad den prooy der vlammen zijn geworden. De oorzaak van dezen brand is onbekend en de schade wordt berekent op 100 florijnen.

(1) Voor wat betreft maten en gewichten vormde de Hollandse tijd een zeer verwarrende periode. De Hollanders hadden namelijk de onhebbelijkheid nieuwe cijfers aan de oude benamingen te koppelen. Zo namen zij frequent de bunder voor een hectare,

Watervrees.- Op den 22ste april 1827 heeft er zich in den voormiddag eenen onbekende grooten hond vertoond verdagt te zijn aangedaan van de watervrees, welken hond het kind van Carel Damman, oud 13 jaren, koeiboer dezer gemeente, heeft gebeten alsook vijf vrouwen en een manspersoon aangerand en hunne kleederen aan stukken getrokken heeft zonder de laatste personen gewond thebben. Dien zelve hond heeft het verken van Franciscus Hast ook gebeten.

Dadelijk werden de nodige maatregelen genomen ten einde den dollen hond te ontdekken en te dooden, en het is aan den genaamden Marcus Bonte dezer gemeente gelukt van eenen onbekenden hond te dooden die naar alle waarschijnlijkheid den zelve is, nogtans zonder tot heden ten vollen daar of verzekerd te zijn, dewijl de aangerande personen door ontsteltenis den razenden hond niet wel konden beschrijven.

te koppelen. Zo namen zij frequent de el voor een meter...

	Pag.
Broekaert J.D., O.S.B.	
De abdijbibliotheek van Zevenkerken en haar boekenbezit	142
Cappon Géry	
Staat van goed van Joachim de Keyser	132
De Vos Ludovicus	
Status Animarum parochiae de Zedelghem (1767)	97
Kyndt Eddy	
Enighe gewoonelijke en buytengewoonelijke voorvallen te Zedelgem	Deel I 36 Deel II 77 Deel III 155
Moord op hoeve "De Arend" - bijvoegsel	153
Lecomte Jens	
De dekenij Torhout - Twee eeuwen kerkelijk leven	3
Pollet Jules	
Bevolkingstoestand te Zedelgem in 1755	25
Kerkelijke toestanden te Zedelgem ten jare 1755	43
Pastoor Ketels bezoekt zijn parochianen in 1763	51
Ludovicus Hubertus De Vos, pastoor van Zedelgem	63
De "Status animarum" van pastoor Ludovicus De Vos	83
Van Daele Freddy	
Vandaele(n) te Zedelgem	71

